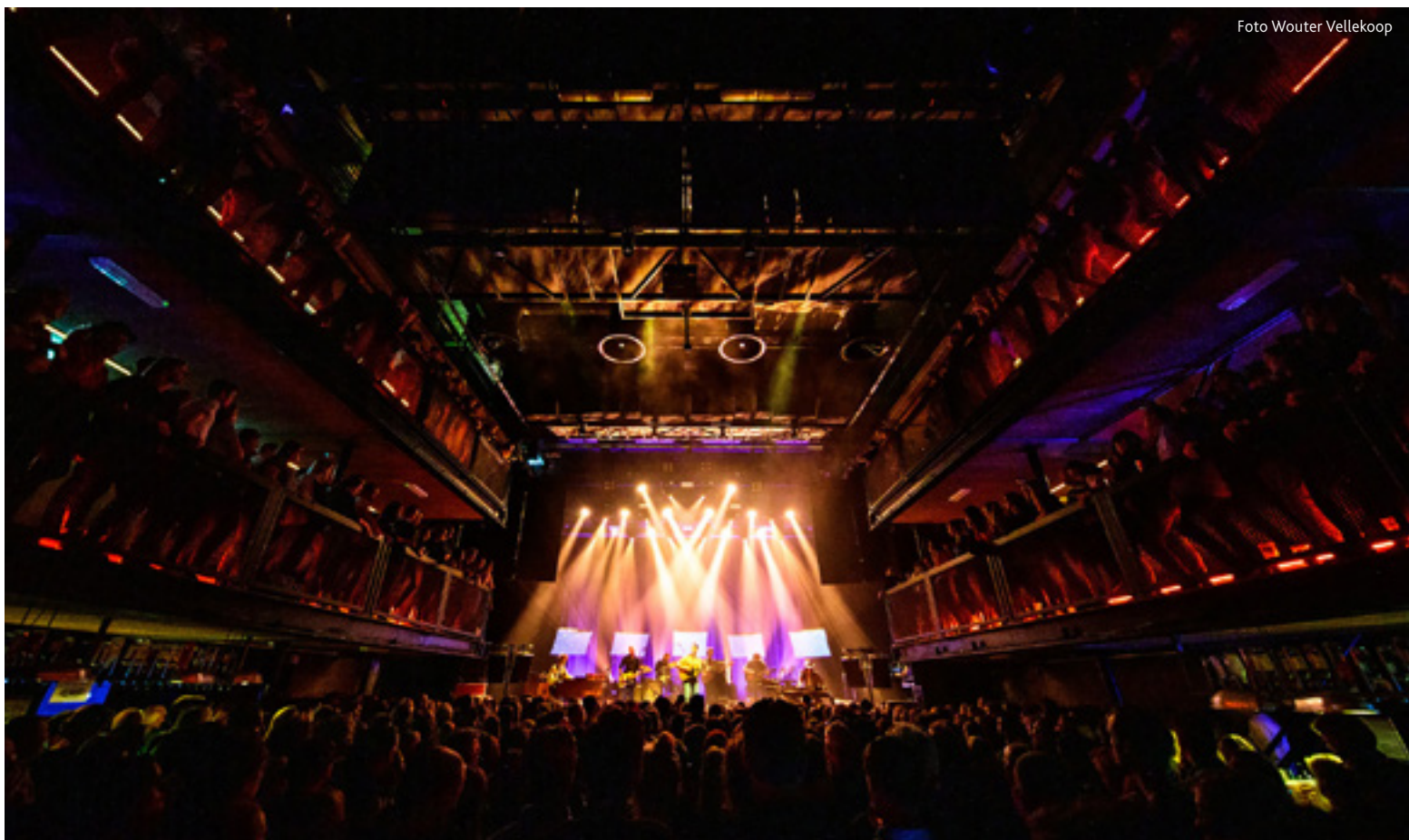

Paard

Klaar voor de toekomst

Op het gebied van techniek en akoestiek is in het Paard in Den Haag de afgelopen twee jaar zo'n beetje alles vernieuwd. En dat was hard nodig, vertelt Wauter Wormser (Hoofd Geluid bij het Paard). AV & Entertainment sprak met hem over het intensieve vernieuwingstraject dat het Paard achter de rug heeft: "Dit maakt echt trots!"

Fotografie: Nathan Reinds

Paard is een meer dan gevestigde naam in het Nederlandse popcircuit. Een podium met een A-status, maar om die officiële status te behouden moet je qua techniek bijblijven. "Toen de verbouwing van het Paard afgerond werd en de zaal in 2003 heropend werd, is ook vrijwel alle techniek in de grote zaal vernieuwd", vertelt Wauter Wormser als gevraagd wordt naar hoe hard de recente vernieuwing nodig was. "Dat is destijds grondig gebeurd, met goede techniek die zijn

Mixers en monitorsystemen

Voor de mixers en monitorsystemen werd uiteindelijk aangeklopt bij Ampco Flashlight Sales. Het systeem omvat 2 DiGiCo SD5 CS setups met 32Bit SD racks in de grote zaal en 2 dLive systemen in de kleine zaal. Een DiGiCo SD11 is beschikbaar als flexibele mobiele mixer. Ook het monitorsysteem werd flink verbeterd: een combinatie van 23 d&b audiotechniek M4 monitors, 8 B4 subs en 11 D80 versterkers kunnen zowel artiesten als DJ's van monitorgeluid voorzien en ook als sidefills fungeren.

werk een jaar of twaalf à dertien goed gedaan heeft. We merkten nu alleen wel dat de eisen van bezoekende acts hoger werden en dat veel andere zalen in Nederland ook aan het vernieuwen zijn. Het laatste wat je dan wilt is achterop raken. Een jaar of drie geleden heb ik aangegeven dat we daar voor moesten waken en aan die brandbrief is uiteindelijk gelukkig gehoor gegeven. Men zag in dat vernieuwing nodig was en vanaf dat moment is een jarenlang traject in werking gezet."

VOORRECHT

Dat jarenlange traject zit op het moment van spreken in de afrondende fase en werd voortdurend aangejaagd en geco-

"Toen de verbouwing van het Paard afgerond werd en de zaal in 2003 heropend werd, is ook vrijwel alle techniek vernieuwd."

ordineerd door Wormser. "Dat is een voorrecht geweest", vertelt hij. "Net als het feit dat mijn directe leidinggevende, René van der Zee, zelf muzikant is én meer dan tien jaar tourmanager van Di-Rect is geweest. Hij ziet het belang van het feit dat een band er snel in kan, de opbouw soepel kan verlopen en er genoeg tijd is voor een gedegen soundcheck en dergelijke, zodat zonder stress gewerkt kan worden. Daarnaast is onze directeur niet alleen jarenlang programmeur geweest hier, maar is ze ook nog eens getrouwd met een geluidsman. Ze ziet in hoe belangrijk bijvoorbeeld een goede akoestiek is, waar we dan ook flink in geïnvesteerd hebben. Het is prettig om te werken met een directie die ook die kant van het verhaal snapt."

LEERZAAM TRAJECT

In 2016 viel het startschot voor een hele reeks aan vernieuwingen. Hoop op de prioriteitenlijst stond de vervanging van het geluidssysteem van de grote zaal (zie ook kadertekst 'PA grote zaal'). "Op zoek naar de juiste keuze zijn we daarvoor een erg leuk en leerzaam traject ingegaan", vertelt Wormser. "We hebben de vier meest aangevraagde merken elk een week hier laten komen en ons eigen systeem een maand lang niet opgehangen. Qua planning behoorlijk wat werk natuurlijk, want we wilden met die demo-

PA's zoveel mogelijk shows draaien. Een geweldige tijd. We hebben leuke en gedreven mensen leren kennen en ontzettend goede systemen gehoord. Er is overigens sowieso ook geen rommel te koop in het segment waarin we zochten."

ADAMSON

Deels wordt een keuze uiteindelijk op smaak gebaseerd, maar bij het Paard werd ook zeer sterk gekeken naar hoe slim het ontwerp was. "We hadden hier namelijk absoluut een moeilijke zaal", geeft Wormser aan.

Wauter Wormser

PA grote zaal

In 2017 heeft het Paard het geluidssysteem in de grote zaal vervangen. Wauter Wormser: "We lieten vier grote merken komen die we eigenlijk alleen vroegen hoe ze onze zaal beter zouden maken. Ze hoefden nog niet na te denken over zichtlijnen en dergelijke, daar zouden we later wel uit komen. Het werd een interessant traject, waarbij Adamson (geleverd door Sound & Light Import, red.) uiteindelijk als beste uit de bus kwam. In maart is de nieuwe set helemaal geïnstalleerd en hebben we ook de infrastructuur meteen meegenomen. Ook daarmee kunnen we nu alle kanten op."

De set omvat:

- 8x Adamson E12 gevlogen per kant.
- 5x Adamson E119 subwoofer gevlogen per kant.
- 1x Adamson E119 subwoofer stacked per kant.
- 2x Adamson M12A per kant, front- and outfill.
- 1x Adamson Point8A per kant, balkonfill.
- 2x Lake LM 44 audio processor
- Lab Gruppen amplifiers.

Visit us at booth
7-Z190

5-8 February 2019
Amsterdam, RAI, NL

Integrated
Systems
Europe

Sophisticated sound reinforcement.

SOUND
PROJECTS

Self-powered sound systems from the Netherlands.

With total integration of all relevant electronic components
to achieve system-inclusive solutions.

Easy to use - Lightweight - Plug & play

www.soundprojects.com

ORION FEATURE PACKED HYBRID LUMINAIRE

- CMY COLOR MIXING SYSTEM
- FIXED COLOR WHEEL
- 2 GOBO WHEELS
- 3 + 1 DOUBLE WHEEL PRISMS
- 2 LEVEL FROST EFFECT
- ZOOM 2° - 42°
- ANIMATION EFFECT

Visit us at booth
15-R290

5-8 February 2019
Amsterdam, RAI, NL

Integrated
Systems
Europe

[f](https://www.facebook.com/clflighting) [ig](https://www.instagram.com/clflighting) [yt](https://www.youtube.com/clflighting) [in](https://www.linkedin.com/company/clflighting) CLFLIGHTING
WWW.CLF-LIGHTING.COM

“Daar hadden alle partijen mee te kampen, maar het was tof om te zien hoe ze het op verschillende manieren benaderden. We gaven de dealers carte blanche. Hang – binnen het budget- op waarvan jullie denken dat hier nodig is om het goed voor elkaar te krijgen. Met zichtlijnen hoefden ze niet al te veel rekening te houden, dat was voor latere zorg.” Uiteindelijk viel de keuze op Adamson, dat werd geleverd door Sound & Light Import. Op de vraag waarin zij onderscheidend waren, reageert Wormser: “Sowieso is het ze gelukt om zonder delay speakers overall ‘onderdoor te prikken’. Achterin de zaal is een diepe overhang van de twee balkons, waardoor de achterwand van de zaal doorgaans lastig te bereiken is. Tenzij je bijvoorbeeld je systeem heel laag hangt, maar dat zou weer voor problemen zorgen op de balkons. “De E12 top is een waanzinnig product, heel direct en bij hoog spl gaat hij niet spetteren of vervormen.” Sound & Light Import heeft ervoor gekozen om de subs allemaal te vliegen naast het line

Het licht

Al in 2016 werd zowel in de grote als de kleine zaal het licht vernieuwd door een samenwerking tussen Fairlight (de Bemmelse importeur van geluid- en verlichtingsapparatuur) en Air Light (het bedrijf van Ruud Pouwels, al meer dan dertig jaar actief in de verhuur en installatie van licht in poppodia, theaters en op evenementen).

Grote zaal

- 18 Martin MAC Quantum Profile
- 12 Martin MAC Aura XB
- 12 Rush by Martin MH6 Wash
- 6 Rush by Martin MH1 Profile
- 2 Martin Atomic

Kleine zaal

- 6 Rush by Martin MH1 Profile
- 6 Rush by Martin MH6 Wash
- 6 Rush by Martin MH2 Wash
- 2 Rush by Martin Strobe CWL

array. Het zorgt voor een ontzettend mooi homogeen beeld, met een goede koppeling tussen de toppen en de subs.

Het klankbeeld is super, net als de samenwerking met Sound & Light Import en Jochen Sommer van Adamson Europa.”

KLAAR MEE

Na het geluidssysteem was de akoestiek aan de beurt. Idealiter had Paard dat voorafgaand aan de P.A. demo's aangepakt maar dat ging helaas niet anders. De akoestiek was altijd al een heikel punt in het Paard, geeft Wormser aan: “Het was een drama hoe vaak we van gasttechnici hoorden dat het zo'n 'moeilijk zaaltje' was. Daar was ik echt helemaal klaar mee. En ze hadden gelijk hoor, het wás ook moeilijk. Er is bij de nieuwbouw nauwelijks rekening gehouden met de functie van de zaal, iets wat helaas erg vaak gebeurt in den lande. Het verschil tussen een lege en een volle zaal was daarnaast erbarmelijk, zó groot. Verschil is er natuurlijk altijd, maar hier werd het ook

De baffles in het dak

Licht is hartverwarmend

OSRAM halogeenlampen

OSRAM theater halogeenlampen geven het juiste gevoel en een warme sfeer. Theater halogeenlampen van OSRAM zetten artiesten sinds jaren in de spotlights. Nog steeds bewijzen ze hun kwaliteit en prestaties. Van 150 tot 20.000 watt.

Voor meer informatie over krachtige, high-performance verlichting, ga naar www.osram-benelux.com

Light is OSRAM

OSRAM

nog eens vergroot door alle weerkaatsingen op het beton en staande golven onder de balkons." Om tot de beste oplossing te komen ging Wormser het gesprek aan met drie adviesbureaus. Hoe zouden zij het aanpakken als ze de vrije hand kregen? "Vervolgens heb ik er bovenop gezeten. Omdat ik het interessant vond en wilde leren, maar natuurlijk ook in belang van het Paard. Ik wilde uiteindelijk zoveel mogelijk zelf kunnen doen om kosten te besparen. Gelukkig hebben we hier niet alleen een leuk geluidsteam, maar ook een stel dappere stagehands die daar graag bij wilden helpen."

BAFFLES EN PANELEN

De aanpak van Event Acoustics paste uiteindelijk het beste bij het Paard. Ook omdat zij in hun ontwerp het meeste rekening hielden met een stuk zelfbouw door Wormser en zijn team. "Zij kwamen ook met de meest originele oplossingen, die bovendien niet ten koste gingen van veel publieksruimte en zichtlijnen, maar die wel op een betaalbare wijze zoveel mogelijk effect zouden genereren." In vier grote stappen is de akoestiek uiteindelijk gigantisch verbeterd. Achter het podium zijn TexLnt baffles gehangen om een rustiger podium te krijgen. Dat betekent vaak dat de monitoren en backline minder hard hoeven, wat weer winst oplevert in de zaal. Ook de beruchte betonnen achterwand werd grondig aangepakt. "Daar hebben we over de hele breedte 45 centimeter diepe en 2,20 meter hoge panelen voor geplaatst, basstraps met aanvullende hoogabsorptie. Die hebben we laten bouwen door een voorafmalige stagehand van ons, die inmiddels zijn eigen interieurbouwbedrijf Woodchuck

heeft. Daar ben ik echt super trots op. Op hoe ze eruitzien, maar vooral op hoe fantastisch het werkt. De reacties zijn ook echt overweldigend, ik krijg soms midden in de nacht berichtjes van gastengineers, heel gaaf!"

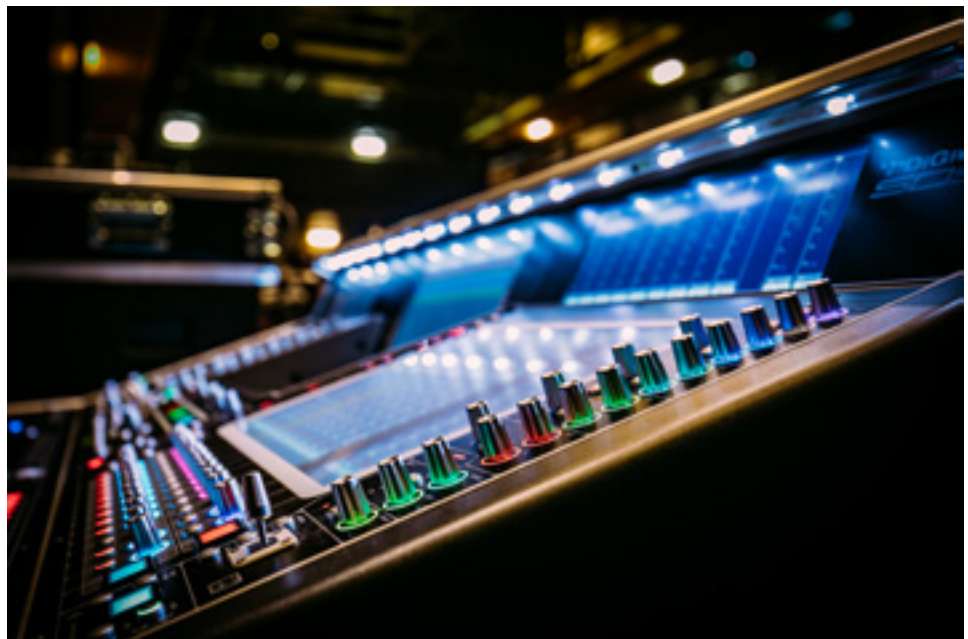
OPGEVULD

De derde stap ter verbetering van de akoestiek betrof de beide balkons die het Paard rijk is. De balkons kunnen middels twee beweegbare plateaus op motoren worden uitgeschoven tot aan de podiumrand. "Je gebruikt ze niet vaak, ze zijn arbeidsintensief en ze zijn niet handig qua zichtlijnen en geluid, maar bovenal waren die dingen ook helemaal hol", zo verklaart Wormser het

Theaterdoeken voor betere akoestiek

Ron de Groot Theatertextiel en Toneelinrichting is al meer dan veertig jaar actief in het leveren van maatwerk textiele oplossingen ter verbetering van de akoestiek en heeft dat ook voor Paard van Troje gedaan. Poppodia, theaters, schouwburgen en scholen kampen regelmatig met een akoestiek die niet optimaal is. Dit kan al sterk verbeterd worden door het, op strategische plaatsen, aanbrengen van theatertextiel/doeken. In het Paard heeft Ron de Groot langs beide balkonlagen, rondom, een maatwerk railsysteem mogen voorzien waarin zware kwaliteit, brandwerende, doeken van Wool Serge zijn gehangen. Dit in de kleur zwart, zodat de doeken zo min mogelijk opvallen. Wat wel opvalt is dat mede door deze bijna 500 meter stof de akoestiek aanzienlijk is verbeterd en dat de ruimte beter is te verde-len en/of gedeeltelijk is af te scheiden.

probleem. "Ze zijn vijf bij acht meter groot en 25 centimeter dik, met aan de onderkant niet meer dan tien millimeter spaanplaat. Dat waren feitelijk twee flinke klankkasten, die een slechte invloed hadden op het geluid. We hebben ze nu helemaal opgevuld, ze netjes met zwart doek afgespannen en er geperforeerde staalplaat onder tegenaan gemaakt. De combinatie van de absorptie van de

IE 400 PRO

IE 500 PRO

More me.

Dynamic drivers reinvented.

To meet the most exacting monitoring requirements, we have reinvented the dynamic driver system. The TrueResponse transducer technology generates a natural sound with full phase linearity and without crossover effects. A distortion factor of just 0.08 % finally guarantees distortion-free reproduction, even at extreme sound pressure levels. The IE 400 PRO comes with noticeably more punch, while the IE 500 PRO offers phenomenal resolution for even more detail. Together, they represent a new standard in terms of sound, comfort and fit – whether on the stage or working on the next mix.

sennheiser.com/moreme

SENNHEISER

De zelfontworpen akoestische panelen tegen de achterwand

achterwand en van die beweegbare plateaus zorgt ervoor dat het een genot is om daar te mixen. De muziek komt nu uit de PA en van het podium en niet meer overal vandaan. Ik ben nog steeds niet gewend aan hoe goed het nu klinkt en gelukkig horen we dat ook terug van publiek, bezoekende technici en ook boekingsbureaus.” Tot slot de vierde akoestische aanpassing: in het dak zijn zelf ontworpen baffles gehangen, om de paar meter en over de hele breedte van de zaal. Het zijn er 48 in totaal, zelfgebouwd samen met de stagehands. “De tussenruimte tussen de verschillende baffles is minder dan een derde van de breedte, waardoor ze als vier enkele baffles van bijna twaalf meter breed gaan werken.”

INFRASTRUCTUUR

Ook de hele infrastructuur is op de schop gegaan in het Haagse poppodium. Het was tijd voor vernieuwing. “Samen met collega Jan Blonk (licht) wilde ik één systeem waarbij we alles konden prikken en tie-linen, tussen ‘stage left’ en ‘stage right’ en op het techniekbalkon”, legt Wormser uit. “Vanaf dit balkon kunnen we kabels voor licht en geluid naar de FOH laten zakken. Het scheelt je veel tijd, bezoekende bands hoeven niet

persé meer hun eigen multikabel uit te rollen en zelf heb je ook veel vrijheid om over te steken met je lijnen. Ook het podium houdt je veel netter, omdat je daar minder kabels hebt liggen. In de grote zaal heeft Sound & Light Import die infrastructuur meegenomen in hun werkzaamheden.” Andere wens van Wormser was om de versterkers beneden te hebben, in een aparte geventileerde en gekoelde ruimte zonder stof en rookvloei-stof. Het geluid van de ventilatoren van de versterkers blijft zo ook lekker uit de zaal. “Die hele infrastructuur hebben we zo in één keer aangepakt. Een behoorlijke klus, maar het is een heel slim systeem geworden waarbij we alle vrijheid hebben om dingen ‘lekker te prikken’. Alles kan; Art-Net, DMX, AES en analoge audio, Cat 6 lijnen, SDI video naar de nieuwe projectoren, coaxiale kabels voor MADI BNC.....het is een verademing om mee te werken. Een kabel uitrollen hoeft gewoon bijna niet meer.”

MENGTAFELS

Toen PA en infrastructuur voor elkaar waren, was het de beurt aan de mengtafels. “We hebben veel geprobeerd, veel gepraat en veel bekeken”, vertelt Wormser. “Uiteindelijk hebben we vrij snel de wens opgepakt om uit

het oogpunt van flexibiliteit twee verschillende merken te kiezen, zodat we kunnen uitwisselen als dat nodig of wenselijk is. Toen zijn we bij de DiGiCo en Allen&Heath (zie kadertekst ‘Mixers en monitorsystemen’, red.) uitgekomen. De SD5 is in mijn ogen een van de fijnste tafels die ooit gebouwd is. Qua routing kan werkelijk alles, de klank is waanzinnig met de nieuwe pre-amps en met Waves erbij is het helemaal een genot om te mixen” Voor de kleine zaal viel de keuze op het dLive systeem van Allen & Heath, dat ook via Ampco Flashlight Sales werd aangeschaft. Wormser: “Ze hadden toen nog niet echt de reputatie van een ‘premium brand’, maar met dit platform zetten ze zich wel voor het eerst serieus in die markt. Je kan er heel makkelijk mee uit de voeten, het klinkt geweldig en het is fantastisch om te zien hoe creatief men erop aan het mixen is. Ampco Flashlight heeft in de kleine zaal ook de hele infrastructuur meegenomen, dat hebben ze echt fantastisch gedaan.”

MONITORSYSTEMEN

Ook de monitorsystemen komen van Ampco Flashlight. Ze zijn op het moment van spreken nét opgeleverd. “Ook daar was het tijd voor vernieuwing”, legt Wormser uit.

 ADAMSON

INTRODUCING S7

S7 | S118 | S10 | S10n | S119 | E-RACK | BLUEPRINT AV™

ADAMSON'S S-SERIES HAS BEEN WIDELY ACCEPTED AS A GLOBAL LEADER IN PERFORMANCE. THE S-SERIES FAMILY WELCOMES THE S7 AND S118 AS THE LATEST MEMBERS DESIGNED TO DEFY EXPECTATIONS IN IT'S CLASS.

It's all online at www.adamsonsystems.com
INTRODUCTION AT PROLIGHT+SOUND 2019

Sound and Light
Import

WWW.SOUNDANDLIGHT.NL

“We hebben twaalf wedges van vijf merken over de vloer gehad waarmee we zijn gaan demo-en. Dat werd een shoot-out, samen met jongens die hier regelmatig werken en zonder vertegenwoordigers van de merken erbij, om alles zo eerlijk mogelijk te houden. Door te meten hebben we ze precies evenveel output laten geven en daarna lekker brullen, muziek luisteren en ook een blinde test gedaan. Uiteindelijk is de M4 van d&b audiotechniek als beste uit de bus gekomen. Vergeleken met de andere merken zit daar relatief weinig laag in, maar het sprankelt echt enorm. Je kunt een stem er zó uit krijgen dat je ook minder hard hoeft om het verstaanbaar te krijgen. Ik draai er liever wat laag in, dan dat je het er standaard uit moet draaien. Het zorgt al met al voor een rustig klankbeeld, het hele podiumgeluid is er echt mee opgefrist. De grote én de kleine zaal zijn er nu mee uitgerust, samen met D80 versterkers, omdat we vaak veel headroom nodig hebben en de keuze tussen passief en actief erg simpel in te stellen is op de versterker.”

KLEINE ZAAL

De PA van de kleine zaal was als een van de laatste zaken aan de beurt (zie ook kadertekst ‘PA kleine zaal’, red.). “Daarvoor zijn we bij L-Acoustics gebleven”, vertelt Wormser. “We hadden voorheen de ARCS I en dat is altijd goed bevallen. Dit deden we samen met Fairlight. Zij hebben dat waanzinnig gedaan, met een heel slim ontwerp. Ook hier kunnen we weer jaren mee vooruit.” In de kleine zaal worden nu nog stappen

PA kleine zaal

Het PA-systeem in de kleine zaal is geleverd door Fairlight en omvat:

- 6 x L-Acoustics ARCS II
- 3 x L-Acoustics ARCS WIDE
- 2 x L-Acoustics LA12X
- 1x L-Acoustics LA4X

“Komend jaar zal het wel een beetje afkicken worden.”

gezet om de akoestiek te verbeteren. “Daar zijn we nu mee bezig. Woodchuck is daar ook weer panelen voor aan het maken, in een iets andere uitvoering dan in de grote zaal. Alles wat we daar geleerd hebben, nemen we mee naar de kleine zaal.”

AFKICKEN

Al met al zijn het voor Wormser twee zeer leerzame jaren geweest. “Het is mooi dat ik dit heb mogen meemaken, komend jaar zal het wel een beetje afkicken worden”, lacht hij. “We zijn wel heel trots op wat we hier bewerkstelligd hebben, helemaal als we alle goede reacties horen. Kijk, er is in de markt héél veel te koop en er zijn héél veel manieren waarop je het kan doen. Er is niemand die je bij de hand neemt en het allemaal gaat doen voor je. Je moet je erin verdiepen, je moet alles ontdekken en waar nodig hulp durven vragen. We hadden een duidelijk doel voor ogen waar we naartoe wilden en dan is het mooi om te zien dat het uiteindelijk zo goed heeft uitgepakt. De flexibiliteit is enorm en juist dat maakt het ook zo prettig nu. Het allermooiste in het Paard is nog wel als je voelt dat de zaal begint te deinen. Het is een doos-in-doos-constructie, waarbij de zalen op veren staan, zoals die ook worden toegepast om wolkenkrabbers aardbeving-proof te maken. Wanneer alles klopt op een avond, de omstandigheden top zijn en het publiek tekeer gaat, dan voel je de zaal echt bewegen. Dan weet je dat het écht goed zit.”

